

**Ocena dorobku i osiągnięć naukowych dr. Bartłomieja Seclera
w postępowaniu habilitacyjnym dla Rady Naukowej dyscyplin: nauki
o polityce i administracji, nauki o komunikacji społecznej i mediach oraz nauki
o bezpieczeństwie Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu**

Habilitant

Bartłomiej Secler jest absolwentem magisterskich studiów politologicznych na specjalności marketing polityczny, ukończonych w Instytucie Nauk Politycznych na Wydziale Nauk Społecznych UAM (2005). Ukończył również studia doktoranckie w zakresie politologii na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM (2007-2011). W 2011 r., na podstawie rozprawy pt. *Ksiądz Józef Tischner w polskich środkach społecznego przekazu w latach 1955-2000. Studiu politologiczno-medioznawcze*, uchwałą Rady Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM (WNPiD UAM), uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Od 2011 r. pracuje jako adiunkt na WNPiD UAM, początkowo w Zakładzie Kultury Politycznej (do 2018 r.), a obecnie w Zakładzie Najnowszej Historii Politycznej (od 2018 r.).

Habilitant spełnia przesłankę zawartą w art. 219 ust. 1. pkt. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.), a mianowicie posiada stopień doktora.

Ocena osiągnięć naukowych Habilitanta w kontekście wkładu w rozwój nauki o polityce i administracji

Habilitant, jako główne osiągnięcie naukowe, zgłosił monografię zatytułowaną „Uchwały rocznicowe Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. O ich miejscu i roli w polskiej polityce pamięci po 1989 roku” (Poznań, 2022). Monografia ta powstała w ramach projektu badawczego pt. „Miejsce i rola uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej w polskiej polityce pamięci po 1989 roku”, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki. Kierownikiem i jednocześnie jedynym wykonawcą ww. projektu był B. Secler. Omówienie wskazanego osiągnięcia przedstawione w autoreferacie jest spójne, klarowne i szczegółowe. W kwestiach bardzo szczegółowych - Habilitant - trafnie i precyzyjnie odsyła do samej monografii.

To, co wnioskodawca uznaje za wpływ jego monografii na rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji, jest zaprezentowane w sposób jednoznaczny i czytelny (*Autoreferat*, s. 18). Habilitant ujął najważniejsze, jego zadaniem, osiągnięcia w dziewięciu punktach. Znaczenie poszczególnych osiągnięć dla rozwoju dyscypliny nie jest jednak równomierne. Niektóre z wymienionych w tym zestawieniu elementów mają charakter techniczny czy pomocniczy i trudno byłoby je uznać za istotny lub oryginalny wkład w naukę. Na przykład „zebranie materiału badawczego (...)” czy „opracowanie (...) wykazu uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP”. Wykaz taki, zgodnie z sugestią Habilitanta, może być pomocny dla innych badaczy, ale – sam w sobie - nie stanowi istotnego wkładu w naukę. Obecnie nie można też sprawdzić czy monografia wydana w roku 2022 oznaczała „upowszechnienie pojęcia »uchwała rocznicowa« (...)”. Być może tak się stanie, ale minęło zbyt mało czasu od wydania przedmiotowej monografii, by było można to potwierdzić. Cztery najważniejsze osiągnięcia, które można uznać za istotny wkład w rozwój dyscypliny, to – moim zdaniem: „opracowanie typologii uchwał rocznicowych; rozpoznanie, zdefiniowanie i scharakteryzowanie funkcji uchwał rocznicowych; (...) określenie miejsca i roli uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP w polskiej polityce pamięci; określenie znaczenia uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP w perspektywie innych wykorzystywanych przez obie izby mechanizmów kształtowania polityki pamięci” (*Autoreferat*, s. 18). Osiągnięcia te prowadzą z kolei do dwóch efektów badań Habilitanta, które w ww. zestawieniu opisał jako: „uporządkowanie i poszerzenie wiedzy na temat uchwał rocznicowych w perspektywie nauk o polityce” i „wypełnienie luki badawczej związanej z badaniami pamięcioznawczymi na gruncie nauk o polityce oraz monograficzne dopełnienie politologicznej literatury przedmiotu” (*Autoreferat*, s. 18).

Autor przyjął trzy niekontrowersyjne hipotezy: „1) Uchwały rocznicowe są mechanizmem polityki pamięci w zakresie upamiętniania wydarzeń i postaci z przeszłości. Stanowią także narzędzie kreowania nowych bohaterów narodowych, przywracania pamięci, rozliczania przeszłości oraz jej potępiania; 2) Wybór rocznic historycznych zasługujących na upamiętnienie jest skorelowany z zasadami ideowymi i interesami partii i ugrupowań politycznych; 3) Uchwały rocznicowe nie tworzą koherentnej i spójnej wizji polityki pamięci, ale pozostają uzależnione od doraźnych potrzeb politycznych i ideologicznych swoich autorów” (*Autoreferat*, s. 9). Wszystkie trzy hipotezy zostały zweryfikowane pozytywnie, ale nie było to szczególnie trudne. Uznając założenie autora, że uchwały rocznicowe są częścią polityki pamięci, trzeba przyznać, że wielu badaczy wskazywało, iż praktyka upamiętniania prowadzona przez partie polityczne jest podporządkowana ich celom politycznym¹. Walorem monografii jest dokładne zdokumentowanie weryfikacji ww. hipotez.

W przypadku pierwszej hipotezy autor dokonuje nieuzasadnionego rozszerzenia sposobu jej interpretowania. Hipoteza obejmuje stwierdzenie, że uchwały rocznicowe stanowią narzędzie m.in. przywracania pamięci. Natomiast w zakończeniu monografii Habilitant stwierdza, że uchwały „przywracały pamięć o wydarzeniach i faktach historycznych” (s. 242) [podkr. FK]. O ile sformułowanie, że uchwały rocznicowe są narzędziem przywracania pamięci zostało potwierdzone w pracy, tak nie przedstawiono dowodów na to, że były one narzędziem skutecznym. Użycie czasu przeszłego dokonanego (*vide*: przywracały) nie jest zatem uzasadnione. Autor sam dostrzega, że uchwały rocznicowe „nie przebijają się zazwyczaj do opinii publicznej czy nie są komentowane w mediach – poza przypadkami nośnych sporów politycznych, które towarzyszyły procedowaniu czy podejmowaniu niektórych uchwał” (Secler, 2022, s. 84). Formuluje też postulat badawczy sprzeczny z rozszerzoną wersją hipotezy o przywracaniu pamięci przez uchwały rocznicowe: „[o]sobnych badań empirycznych wymagałoby jednak sprawdzenie, jaka jest wiedza w społeczeństwie na ich temat oraz w jakim zakresie treść uchwał przekłada się na pamięć społeczną” (s. 243).

Ocenę merytoryczną przedstawionej do oceny monografii należy rozpocząć od stwierdzenia, że identyfikacja luki badawczej, określonej jako „deficyt badań nad uchwałami rocznicowymi Sejmu i Senatu RP w naukach o polityce”, była trafna (*Autoreferat*, s. 7).

¹ Kaczmarek, F., 2010, *Rocznice polsko-niemieckie a problemy historii globalnej*, w: Jerzy Fiećko, Jerzy Kałużny, Sławomir Piontek (red.), *Polska-Niemcy. Literatura i pamięć*, Poznań, s. 183-190.

Habilitant przeanalizował stan badań w tym zakresie, w tym również badania osadzone w innych dyscyplinach naukowych (historia, socjologia, nauki prawne, antropologia, nauki o kulturze, psychologia) i doszedł do prawidłowego wniosku, że „uchwały rocznicowe nie były dotychczas przedmiotem szerszych opracowań monograficznych” (Secler, 2022, s. 9). Logiczną konsekwencją tego stwierdzenia było podjęcie próby wypełnienia zidentyfikowanej luki badawczej.

Przyjęta przez autora perspektywa badawcza, opierająca się na koncepcji polityki pamięci oraz na koncepcie aliansu władzy i pamięci Jana Assmanna (Secler, 2022, s. 12) była adekwatna do celu badań. To prawda, że władza legitymuje się retrospektywnie, jak również to, że próbuje uwiecznić się prospektywnie (*Autoreferat*, s. 8). Niemniej trzeba dodać, że sama idea, że historia wpływa na przyszłość jest znacznie starsza niż dorobek i propozycje J. Assmanna. Niemiecki filozof i literaturoznawca Friedrich Schlegel (1772-1829) pisał, że „historyk to zwrócony ku przeszłości prorok”². Znani polscy historycy, m.in. Jerzy Topolski, Jan Kieniewicz czy Ewa Domańska³ dochodzili do podobnych wniosków, polegających na tym, że historia powinna być zorientowana na przyszłość. Dobrze się stało, że Habilitant poświęcił pierwszy rozdział swojej monografii refleksji nad współzależnością pamięci, polityki i władzy oraz analizie stanu badań tego rozległego zagadnienia.

Na podstawie analizy stanu badań autor formułuje kilka tez, kluczowych dla badań nad uchwałami rocznicowymi. Po pierwsze: „[d]ominacja polityki nad historią w sferze praktyki politycznej niesie za sobą szereg pułapek, jak na przykład jej (historii) podatność na instrumentalizację czy niebezpieczeństwo nadrzędności prawdy politycznej nad prawdą historyczną” (Secler, 2022, s. 30). Zgadzam się z tą tezą. Tym bardziej, że przypomina mi ona początki mojej pracy naukowej. O instrumentalnym traktowaniu historii przez polityków pisałem w mojej pracy magisterskiej w 1991 r.⁴ Z perspektywy historii jako nauki „[p]amięć

² Schlegel, F., 1967, *Athenäum Fragmente*, Nr 80, w: *Kritische Friedrich-Schlegel-Ausgabe*, München-Paderborn-Wien.

³ Topolski, J., 2016, *Historia jako wiedza praktyczna*, w: Jerzy Topolski, *Teoretyczne problemy wiedzy historycznej. Antologia tekstów*, Poznań, s. 81-84; Kieniewicz, J., 2011, [głos w debacie], w: *Debaty IBL. Odszukiwanie w pamięci, odnajdywanie w historii*, t. 3, Warszawa; Domańska, E., 2022, *Wiedza historyczna jako wiedza antycypacyjna*, w: *Resilience Academic Team. Humanistyka przewencyjna*, Warszawa-Poznań, s. 25-39.

⁴ Kaczmarek, F., 1991, *Zmiany programów nauczania historii w szkołach średnich i ich wpływ na proces dydaktyczny*, maszynopis, Poznań.

nie wyczerpuje pojęcia historii. Pamięć jest ważna dla historii, ale jej nie ogranicza”⁵. Inaczej mówiąc, historia i badania historyczne są niezależne od pamięci, a tym bardziej od polityki pamięci. Habilitant podziela uzasadniony, w moim przekonaniu, pogląd, że „w polityce pamięci nie chodzi (...) o poszukiwanie i ustalenie prawdy historycznej” (Secler, 2022, s. 48). Jednocześnie badania pamięcioznawcze są istotne zarówno dla politologów, jak i historyków. Pierre Nora ujął to - jako historyk - tak: „Historyk nie jest do zastąpienia, jako ktoś, kto chroni nas przed presją publiczną i polityczną. Historia stała się obroną podstawowych wolności demokratycznych. Historyk jest jednocześnie interpretatorem i pośrednikiem, niezbędnym filarem, który zarówno bojownikom pamięci, jak i politykom mówi, na co przeszłość pozwala, a na co nie”⁶. Podejmowanie kolejnych prób specyficznego zawłaszczania i politycznego wykorzystywania historii czynią z polityki pamięci zagadnienie aktualne i ciekawe pod względem badawczym – zarówno dla historyków, jak i politologów.

Po drugie – „pamięć (zbiorowa) łączy się z relacją władzy” (Secler, 2022, s. 42). Habilitant stwierdza, że „[t]reść i schematy interpretacyjne pamięci zbiorowej można określić jako strategiczny cel działań władzy wynikający ze specyfiki i charakteru realizowanej przez nią polityki pamięci” (Secler, 2022, s. 43). Podejście takie ma określone konsekwencje – podejmowane działania mają zmieniać pamięć zbiorową, umacniać integrację własnej grupy odniesienia, zapewnić wiedzę i wzorce interpretacyjne zgodne z daną ideologią, wzmocnić legitymizację rządzących i mobilizować ludzi do działań przydatnych dla aktualnej władzy. Chęć wzmocnienia i dominacji własnej grupy prowadzi do podziałów i konfliktów w walce o pamięć. To ważna teza, bo Parlament i uchwały rocznicowe stają się w ten sposób „naturalną” areną walki o pamięć.

Trzecia teza – nawiązująca do konceptu J. Assmanna – dotyczy szczególnego znaczenia mitów założycielskich i bohaterskich (Secler, 2022, s. 46). Nie ulega wątpliwości, że uchwały rocznicowe odgrywają pewną rolę w procesach mitotwórczych. W związku z tym, że mit ma zazwyczaj charakter narracyjny, umożliwia on władzy konstruowanie „narracji pamięci”, a „przy jednoczesnym decydowaniu co i jak będzie opowiadane, umożliwia oddziaływanie na treść pamięci zbiorowej” (Secler, 2022, s. 48). Oddziaływanie to musi odwoływać się do

⁵ Pułapki ahistoryczności. Rozmowa z prof. Krzysztofem Zamorskim, „Gazeta Wyborcza” – „Ale historia”, 23-26 grudnia 2023, s. 3.

⁶ Nora, P., 2012, *Historyk, władza, przeszłość*, za: *Deklaracja Łódzka – 15 grudnia 2023*, <https://historiabezkitu.pl/deklaracja-lodzka-15-xii-2023-r/>

konkretnych obrazów przeszłości, gdyż pamiętanie opiera się na konkretach. Z tego wynika istotne znaczenie figur pamięci. I dlatego koncepcja J. Assmanna stanowi dobre ramy do badania uchwał rocznicowych. Zakłada ona bowiem, że koniecznym warunkiem utrwalenia danego obrazu w pamięci zbiorowej jest to, iż każda prawda/teza musi być ukazana pod postacią konkretnego „zdarzenia, osoby lub miejsca”. A każda uchwała rocznicowa Sejmu czy Senatu RP- z definicji - odnosi się do konkretnego zdarzenia z przeszłości.

Celem badawczym Habilitanta było „określenie miejsca i roli uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP w polskiej polityce pamięci po 1989 roku” (Secler, 2022, s. 10). Autor doprecyzował przedmiot swych badań w pięciu aspektach, obejmujących:

- zdefiniowanie polityki pamięci;
- wyjaśnienie przyczyn odrzucenia pojęcia „polityka historyczna”;
- opisanie przyjętego zakresu „miejsca” i „roli” uchwał rocznicowych;
- przyjęte ramy teoretyczne;
- uzasadnienie zakresu czasowego badań, obejmujących lata 1989-2019.

Zakres czasowy badań jest wybrany prawidłowo. Rok 1989 był początkiem transformacji ustrojowej w Polsce. Wcześniejsza aktywność komemoratywna Sejmu odbywała się w zupełnie innych uwarunkowaniach ustrojowych i nie można jej wprost porównywać z działaniami obu izb polskiego Parlamentu po roku 1989. Oba cele badawcze udało się Habilitantowi zrealizować, choć lepiej zostało to wykonane w przypadku „roli”, rozumianej przez autor jako „przypisanie uchwałom rocznicowym znaczenia, celów i funkcji” (Secler, 2022, s. 12). Znacznie trudniejszym i bardziej złożonym zadaniem było określenie „miejsca” uchwał rocznicowych, interpretowanego jako ich „pozycja i ranga w polityce pamięci” (Secler, 2022, s. 12). Wynika to z faktu, że polityka pamięci, jak sam Habilitant przyznaje (za Lechem Nijakowskim), obejmuje dość szeroki zestaw działań, do których można zaliczyć:

- obalanie i fundowanie pomników;
- zmianę krajobrazu semantycznego (zmiana nazw ulic, osiedli, placów, patronów, instytucji);
- rozszerzanie znaczenia ugruntowanych symboli (...);
- zmianę programów szkolnych i inne reformy w zakresie szkolnictwa powszechnego i nauki;

- tworzenie muzeów w miejscach pamięci;
- powoływanie nowych urzędów (...);
- nadawanie orderów i odznaczeń;
- aktywność legislacyjną Sejmu i Senatu RP;
- rokowania międzynarodowe i traktaty dwustronne implikujące „określone działania w zakresie polityki pamięci (Secler, 2022, s. 56).

Autor, wbrew sugestii zawartej w przyjętej definicji „miejsca” uchwał rocznicowych w polityce pamięci, nie spozycjonował ich w odniesieniu do innych działań kreujących politykę pamięci. Zwrócił jedynie uwagę na problem wynikający z proliferacji ilościowej uchwał, a polegający na „obniżeniu ich znaczenia oraz rangi” (*Autoreferat*, s. 16). Nie jest to spójne ze jedną z konkluzji zawartych w zakończeniu monografii, w której autor stwierdza, że „analiza ilościowa dowodzi, że systematycznie, w kolejnych kadencjach Sejmu i Senatu RP, przypisywano uchwałom rocznicowym coraz większe znaczenie” (Secler, 2022, s. 241). Nieporozumienie wynika zapewne z tego, że Autor – z jednej strony – za mało krytycznie podchodzi do deklaracji polityków Prawa i Sprawiedliwości. Na przykład do stwierdzenia Jana Żaryna (s. 97), że znaczenie uchwał rocznicowych wzrastało w okresach, gdy rządziło to ugrupowanie. Drugim przykładem jest wypowiedź Elżbiety Kruk, odrzucającej (na posiedzeniu sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu) zarzut o zbyt dużej liczbie inicjatyw uchwałodawczych w zakresie rocznic, za pomocą emocjonalnego i retorycznego „szantażu”: „(...) wyrażę zdumienie, że komuś może przeszkadzać, że sejmowa komisja kultywuje naszą przeszłość. To jest coś, czego ja zupełnie nie rozumiem, dlaczego to może komuś przeszkadzać” (za: Secler, 2022, s. 85). Z drugiej strony autor przytacza zarzut, że zbyt duża liczba uchwał „obniża (...) rangę parlamentarnej komemoracji” (Secler, 2022, s. 84). Należy uznać, że - w przypadku zjawiska proliferacji ilościowej uchwał rocznicowych - właściwsza jest ocena autora zawarta w autoreferacie (obniżenie rangi) niż bezosobowa konkluzja zawarta w monografii (przypisywano uchwałom coraz większe znaczenie).

W odniesieniu do analizy zjawiska proliferacji uchwał rocznicowych brakuje również przedstawienia nieco szerszego kontekstu, gdyż sama proliferacja może dotyczyć również innych mierzalnych aktywności parlamentarnych, jak np. zapytania i interpelacje, oświadczenia poselskie, etc. Zjawisko proliferacji mierzalnych aktywności parlamentarnych

przynajmniej częściowo wynika z mechanizmu postępującej mediatyzacji polityki i prób dostosowania się polityków do oczekiwań wynikających z rozwoju i potrzeb marketingu politycznego.

Monografia, przedstawiona przez Habilitanta, składa się z dwóch części – teoretycznej i analitycznej. Z perspektywy politologicznej ciekawsza i wartościowsza jest część pierwsza. Druga, w której przedstawiono analizę treści wybranych uchwał rocznicowych, jest bardziej historyczna w dosłownym tego słowa znaczeniu. Część pierwsza składa się z dwóch rozdziałów. Pierwszy z nich, pod bardzo ogólnym tytułem: „W kręgu pamięci, polityki i władzy”, poświęcono przedstawieniu najważniejszych teorii wyjaśniających korelacje między tymi trzema pojęciami. Wobec wielości i różnorodności koncepcji, autor świadomie dokonał wyboru i przeanalizował tylko części z nich - pod kątem ich zastosowania w badaniach politologicznych. Dobór ten jest trafny i obejmuje wszystkie najistotniejsze podejścia teoretyczne.

Drugi rozdział monografii jest, moim zdaniem, jej najważniejszą częścią i dotyczy specyfiki uchwał rocznicowych. Rozpoczyna go podrozdział, w którym Autor kontynuuje rozważania teoretyczne w odniesieniu do rocznic historycznych jako świąt pamięci. W podrozdziale drugim przeanalizowano uchwałodawczą rolę Sejmu i Senatu RP, a w dwóch kolejnych – istotę i zakres uchwał rocznicowych. Habilitant bazuje na własnej definicji uchwały rocznicowej, określonej we wstępie monografii i rozumianej „jako akt woli Sejmu i Senatu RP w zakresie upamiętniania rocznic historycznych związanych z wydarzeniami i osobami, które zdaniem uchwałodawców (organów władzy państwowej) mają istotne znaczenie dla dziejów państwa i narodu” (Secler, 2022, s. 8). Jak słusznie podkreśla Autor, tak interpretowana uchwała rocznicowa ma znaczenie węższe niż uchwała okolicznościowa, a samo pojęcie nie ma charakteru formalno-prawnego. W badaniach przeprowadzonych przez Habilitanta za uchwały rocznicowe uznawano takie, które różnią się od uchwał okolicznościowych tym, że „jednoznacznie (w tytule lub treści) odnoszą się do konkretnej rocznicy lub rocznic” (Secler, 2022, s. 81). Na podstawie tych kryteriów Habilitant zidentyfikował 589 uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP przyjętych w latach 1989-2019, które stały się podstawą materiału źródłowego, wykorzystanego w monografii.

Pod względem naukowym kluczową częścią monografii jest ostatni podrozdział drugiego rozdziału pt. „Typologia i funkcje uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP”, gdyż to właśnie sformułowanie autorskiej typologii uchwał rocznicowych i określenie ich funkcji stanowi istotny wkład w rozwój dyscypliny. Zaproponowana typologia opiera się na sześciu kryteriach (podmiotowe, przedmiotowe, czasowe, przestrzenne, decyzyjne i kryterium celu). Można dyskutować o zasadności podziałów wewnątrz poszczególnych kryteriów, np. kryterium czasowe dzieli uchwały (na podstawie ich treści) na należące aż do siedmiu ściśle określonych zakresów czasowych. Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że typologia opracowana przez Habilitanta pozwala na sklasyfikowanie każdej uchwały według każdego z ww. kryteriów. Jest to zatem narzędzie, które może być użyteczne dla innych badaczy.

Najtrudniejsze w zastosowaniu praktycznym będzie kryterium celu. Wynika to z faktu, że nawet wśród posłów i senatorów mogą występować i wstępują różnice w określeniu celu, przyświecającego przyjęciu danej uchwały rocznicowej. Możliwości interpretacyjne dotyczące tego kryterium są bardzo szerokie i - w konsekwencji - mogą występować problemy z uzyskiwaniem intersubiektywnej sprawdzalności w przypisywaniu danej uchwały do jednego z czterech wyodrębnionych celów (upamiętnienie wydarzeń i osób, rekonstrukcja przeszłości, przywracanie pamięci i/lub przeciwdziałanie zapomnieniu, rozliczenie przeszłości i/lub jej potępienie). Problem z osiągnięciem intersubiektywnej sprawdzalności w przypadku innych kryteriów jest marginalny, gdyż zaproponowane kryteria pozwalają na precyzyjną klasyfikację uchwał, a możliwości interpretacyjne są bardzo ograniczone. Drugim narzędziem użytecznym dla innych badaczy jest wyodrębnienie zestawu potencjalnych funkcji uchwał rocznicowych – poznawcza, tożsamościowa, integracyjna, emocjonalna, mobilizująca oraz legitymizująca i delegitymizująca (Secler, 2022, s. 113-114).

Habilitant dostrzega i potwierdza silne zróżnicowanie uchwał rocznicowych (Secler, 2022, s. 114). Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że typologia zaproponowana przez Habilitanta, nie pozwala na uwzględnienie zróżnicowania uchwał rocznicowych wynikającego z działań towarzyszących przyjęciu poszczególnych uchwał, a podejmowanych przez Sejm i/lub Senat RP. Pominięcie tego aspektu jest jednak zrozumiałe, gdyż jego uwzględnienie otwierałoby bardzo szeroki obszar badawczy, obejmujący analizę „otoczenia” każdej z 589 uchwał rocznicowych przyjętych w badanym okresie. Trzeba jednocześnie dodać, że różnice w zakresie „otoczenia” uchwał rocznicowych są bardzo duże. Niektórym uchwałom nie

towarzyszą żadne dodatkowe działania izby upamiętniającej daną rocznicę. Natomiast inne uchwały są „obudowane” wieloma inicjatywami i wydarzeniami, mogącym mieć wpływ na społeczną percepcję upamiętnianego wydarzenia lub osoby, a zatem mogącym wywierać wpływ również na pamięć zbiorową. Przedstawiony poniżej przykład ukazuje jak szerokie może być w praktyce „otoczenie” uchwały rocznicowej. W takiej sytuacji - być może - należałoby uznać uchwałę rocznicową jako element szerszego programu upamiętnienia danego faktu historycznego. Na przykład uchwale Sejmu RP w sprawie 500. rocznicy Sejmu RP, przyjętej przez posłów jednomyślnie 3 lutego 1993 r. towarzyszyło wiele działań upamiętniających przedmiotową rocznicę⁷. Niektóre z nich podejmowano wspólnie z Senatem RP. Oto lista działań, które udało się zidentyfikować:

- 28 stycznia 1993 r. w Piotrkowie Trybunalskim odsłonięto tablicę upamiętniającą dzieje polskiego parlamentaryzmu.
- 2 maja 1993 r. odbyło się uroczyste zgromadzenie posłów i senatorów dla uczczenia 500. rocznicy ukształtowania się w Polsce dwuizbowego Parlamentu. Podczas zgromadzenia przyjęto przez aklamację okolicznościowe oświadczenie.
- Po zakończeniu zgromadzenia wykład poświęcony dziejom Sejmu wygłosił prof. Stanisław Grodziski (Uniwersytet Jagielloński).
- 2 maja 1993 r. wieczorem odbyło się Teatrze Wielkim w Warszawie przedstawienie opery Wojciecha Bogusławskiego „Krakowiacy i górale”.
- W tym samym dniu ukazał się pierwszy numer kwartalnika „Przegląd Sejmowy”⁸. W pierwszym numerze czasopisma opublikowano m.in. przemówienia marszałków Sejmu i Senatu RP wygłoszone w Piotrkowie Trybunalskim. Te same przemówienia opublikowano wcześniej w „Kronice Sejmowej” 1993, nr 55(101). W pierwszym numerze „Przeglądu Sejmowego” ukazały się również teksty historyczne związane z rocznicą⁹.

⁷ Autor recenzji uczestniczył w niektórych z wydarzeń związanych z 500. rocznicą Sejmu RP.

⁸ Obecnie „Przegląd Sejmowy” ukazuje się jako dwumiesięcznik i jest tzw. czasopismem wysokopunktowanym – 200 pkt.

⁹ W tym m.in. opinię prof. Antoniego Gąsiorowskiego z Poznania (PAN, PTPN), *Data rozpoczęcia sejmiiu piotrkowskiego 1493 roku*, s. 77-79.

- W Sali Kolumnowej Sejmu zorganizowano wystawę pt. „500 lat Sejmu Polskiego”, której towarzyszył katalog. Według danych Biura Informacyjnego Sejmu RP wystawę zwiedziło 25 tys. osób¹⁰.
- Wybito pamiątkowy medal z napisem „1493-1993. Pięć wieków Sejmu Polskiego” na awersie i z sentencją *Salus Rei Publicae suprema lex* na rewersie, zaprojektowany przez Grażynę Roman-Dobrowską (medale otrzymali m.in. parlamentarzyści).
- W 1993 r. Wydawnictwo Sejmowe wydało pracę zbiorową pt. „Dzieje Sejmu Polskiego” pod red. Juliusza Bardacha¹¹. Wiele innych publikacji wydanych przez Wydawnictwo Sejmowe w roku 1993 dotyczyło historii polskiego parlamentaryzmu.
- Biuro Informacyjne Sejmu RP uczestniczyło w przygotowaniu ogólnopolskiej olimpiady historycznej pt. „Parlamentaryzm w Polsce” dla uczniów klas maturalnych oraz organizowało lub współorganizowało trzy sesje naukowo-metodyczne dla nauczycieli i metodyków.
- Biuro Informacyjne Sejmu RP poinformowało o ukończeniu trzeciej części filmu pt. „Historia parlamentaryzmu polskiego”.

Dla prawidłowego zrozumienia kontekstu, trzeba dodać Sejm RP I kadencji (1991-1993) przyjął zaledwie dwie uchwały rocznicowe, ale tylko jedna z nich była przyjęta jednomyślnie. Można to łatwo sprawdzić dzięki zestawieniu opublikowanemu w monografii Habilitanta. Znaczenie tej konkretnej uchwały dla pamięci czy polityki pamięci można jednak ocenić w pełni dopiero po analizie „otoczenia” czyli działań Sejmu i Senatu RP podjętych w bezpośrednim związku z treścią przyjętej uchwały.

Ewentualne badania „otoczenia” uchwał mogłyby objąć np. identyfikację rzeczywistych inicjatorów. Nie tylko kluby i koła parlamentarne, partie polityczne czy grupy parlamentarzystów zabiegają o pamięć. Niekiedy pomysłodawcami uchwał rocznicowych są inne podmioty, bezpośrednio zainteresowane danym wydarzeniem czy postacią¹². Podejmują one wówczas działania, zmierzające do wygenerowania projektu uchwały, zgodnie z regułami procedowania i podejmowania uchwał rocznicowych, a wynikającymi bezpośrednio z

¹⁰ *Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. I kadencja. Informacja o działalności Sejmu (25 listopada 1991 r. – 31 maja 1993 r.)*, 1993, Warszawa, s. 78.

¹¹ Publikację uznano za na tyle udaną, że jej poprawione i rozszerzone wydanie ukazało się w roku 2011.

¹² Tak było np. w przypadku uchwały Sejmu RP w sprawie uczczenia 160. rocznicy powstania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk z dnia 24 lutego 2017 r.

regulaminów Sejmu i Senatu RP, które Habilitant opisał w rozdziale drugim (Secler, 2022, s. 82-83). Inicjatorzy zewnętrzni, którzy – w pewnym sensie – stanowią grupy nacisku, w doborze parlamentarnych adresatów swych propozycji nie powinni się kierować sympatiami politycznymi, tylko kryterium skuteczności. Można zatem założyć, że więcej tego typu propozycji jest kierowanych do przedstawicieli większości parlamentarnej w danej izbie. Niemniej obszar inicjatorów zewnętrznych uchwał rocznicowych i sposobu ich działania pozostaje postulatem badawczym na przyszłość.

Ciekawa badawczo byłaby też analiza nieformalnych zasad stosowanych w selekcjonowaniu rocznic, w odniesieniu do których uchwały są podejmowane. Pewnymi przesłankami, potwierdzającymi istnienie takich zasad są przykłady spoza okresu badanego przez Habilitanta. W 2022 r. senatorowie nie podjęli inicjatywy upamiętnienia 165. rocznicy powstania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (PTPN), argumentując, że pięć lat wcześniej uchwałę w sprawie rocznicy powstania PTPN przyjął Sejm RP. Innym przykładem istnienia zasad nieformalnych jest historia inicjatywy uchwały związanej ze 100. rocznicą urodzin Wisławy Szymborskiej. W tym przypadku ważne i bezpośrednie znaczenie miała różnica w składzie politycznym obu izb Parlamentu. Gdy inicjatywa upamiętnienia noblistki upadła w Sejmie, Senat RP uchwałę z 16 listopada 2022 r., „w uznaniu zasług w setną rocznicę urodzin Poetki” (*Monitor Polski*, 2022, poz. 1117), ustanowił rok 2023 „Rokiem Wisławy Szymborskiej”.

Trzeba podkreślić, że monografia Habilitanta jest staranna pod każdym względem: konstrukcyjnym, dokumentacyjnym, językowym, redakcyjnym i edytorskim. Podobnie jest z przypisami, bibliografią czy użytecznymi załącznikami. Staranność i dokładność Habilitanta, widoczna również w autoreferacie i załączonej do wniosku habilitacyjnego dokumentacji, nie stanowią – rzecz jasna - istotnego wkładu w dyscyplinę. Warto jednak o nich wspomnieć, gdyż świadczą o warsztacie badawczym i kulturze pracy Habilitanta. Ułatwiają też merytoryczną ocenę samej monografii.

Podsumowując, Habilitant spełnia przesłankę zawartą w art. 219 ust. 1. pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.), a mianowicie posiada w dorobku osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój nauki o polityce i administracji.

Ocena aktywności naukowej Habilitanta i jej istotności

Wiodącym obszarem badawczym Habilitanta są uchwały rocznicowe Sejmu i Senatu RP oraz polityka pamięci. Badania w tym zakresie rozpoczął w roku 2010. W autoreferacie wskazał na motywacje, inspiracje i problemy badawcze, które towarzyszyły rozwojowi zainteresowań tą problematyką. Oprócz monografii wskazanej jako główne osiągnięcie, Habilitant opublikował wcześniej dwa artykuły i cztery rozdziały w pracach zbiorowych, poświęcone tej problematyce (w tym jeden tekst w języku angielskim). Ustalenia zawarte w tych publikacjach zostały wykorzystane (zgodnie z przyjętymi zasadami) i częściowo zweryfikowane w monografii pt. „Uchwały rocznicowe Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. O ich miejscu i roli w polskiej polityce pamięci po 1989 roku”.

Dorobek publikacyjny Habilitanta po doktoracie obejmuje jedną monografię autorską, współautorstwo dwóch monografii, współredagowanie dwóch monografii, 13 artykułów naukowych w czasopiśmie i 26 rozdziałów w pracach zbiorowych. Analiza liczby cytowań publikacji Habilitanta w oparciu o *Publish or Perish* daje wynik - 119, indeks Hirscha - 5 (stan na 12 grudnia 2023 r.). Punktacja ministerialna Habilitanta wynosi 843 pkt.

W latach 2011-2023 Habilitant wypromował 185 licencjatów na kierunkach „stosunki międzynarodowe” oraz „dziennikarstwo” i „komunikacja społeczna”. Habilitant był promotorem pomocniczym w jednym zakończonym przewodzie doktorskim. Obecnie pełni funkcję promotora pomocniczego w dwóch kolejnych przewodach doktorskich.

Habilitant jest zaangażowany w pracę dydaktyczną i organizacyjną WNPiD UAM oraz podejmuje działania z zakresu popularyzacji nauki i wyników badań naukowych w otoczeniu społecznym, w którym żyje i pracuje. Udokumentował to w załącznikach towarzyszących złożonemu wnioskowi.

Zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt. 3 ustawy Habilitant powinien wykazywać się *istotną aktywnością naukową*, realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej. W przypadku tego obszaru, można wyróżnić sześć przesłanek szczegółowych.

1. *Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach.*

Habilitant był kierownikiem i jedynym wykonawcą w jednym krajowym projekcie badawczym pt. „Miejsce i rola uchwał rocznicowych Sejmu i Senatu RP w polskiej polityce pamięci”, finansowanym przez NCN. Kierował również jednym uczelnianym projektem badawczym „Polityczny wymiar sporów o przeszłość w Sejmie RP w latach 1989-2015” (WNPID UAM).

Był wykonawcą w trzech międzynarodowych projektach badawczych:

- *Journalistic Role Performance Around the Globe,*
- *Journalistic Role Performance (JRP) Study: Second Wave* i
- *Journalism Students Across the Globe. Professionalization, Identity and Challenges in a Changing Environment.*

Habilitant był wykonawcą w trzech krajowych projektach badawczych:

- „E-voting jako alternatywna procedura głosowania w elekcjach państwowych. Doświadczenia wybranych państw a perspektywy wdrożenia e-głosowania w Polsce” (NCN),
- „Prezydencja Polski w Radzie Unii Europejskiej i Euro2012: rola wydarzeń medialnych w procesie kształtowania wizerunku państwa (2011-2013)” (NCN) oraz
- „Wielkie rocznice w dyskursie publicznym i pamięci społecznej” (MNiSzW).

Od 2018 r. uczestniczy w pracach zespołu badawczego pn. „Partie polityczne we Włoszech”.

2. *Uzyskiwanie międzynarodowych lub krajowych nagród za działalność naukową lub artystyczną.*

Habilitant uzyskał nagrody dziekańskie i rektorskie:

- nagroda indywidualna Rektorki UAM za osiągnięcia dydaktyczne (2023);
- nagroda indywidualna Rektora UAM za osiągnięcia w pracy naukowej (2015);
- nagrody Dziekana WNPID UAM za pracę naukową (2014, 2018, 2021);
- nagrody Dziekana WNPID UAM za pracę dydaktyczną (2014, 2016);
- nagrody Dziekana WNPID UAM za pracę organizacyjną (2014, 2018, 2021).

3. *Wygłaszanie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych.*

W latach 2011-2023 Habilitant wygłosił 62 referaty na konferencjach tematycznych, w tym 17 na konferencjach międzynarodowych, z których trzy odbyły się poza granicami Polski.

4. *Udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji.*

Habilitant uczestniczył czynnie w 68 konferencjach naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Był członkiem komitetów organizacyjnych siedmiu konferencji i seminariów, w tym dwóch konferencji międzynarodowych (2011 i 2015). Pełen wykaz ww. konferencji został umieszczony w jednym z załączników dokumentacji, przedstawionej przez Habilitanta.

5. *Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism.*

Od maja 2023 r. Habilitant jest członkiem redakcji i zastępcą sekretarza redakcji „Przeglądu Politologicznego”. Jest także redaktorem tematycznym w zakresie problematyki polityki pamięci oraz mediów w „Przeglądzie Narodowościowym - Review of Nationalities”.

Przygotował kilkanaście recenzji artykułów dla czasopism: „Przegląd Politologiczny”, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, „Przegląd Zachodni”, „The Polish Journal of Eastern European Caucasus and Central Asian Studies”, „Przegląd Narodowościowy – Review of Nationalities”, „Zeszyty Naukowe Centrum Badań im. Edyty Stein”, „Zeszyty Prasoznawcze”, „Refleksje. Pismo Naukowe Studentów i Doktorantów WNPiD”, „Debiuty Naukowe Studentów Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu”.

6. *Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich.*

W ramach projektu badawczego „E-voting jako alternatywna procedura głosowania w elekcjach państwowych. Doświadczenia wybranych państw a perspektywy wdrożenia e-głosowania w Polsce” (NCN) habilitant prowadził badania na Uniwersytecie Sapienza w Rzymie w dniach 11-27 lipca 2016 r.

Uczestniczył w czterech wizytach studyjnych: trzech w Berlinie (2013, 2014, 2015) i jednej w Poczdamie (2016).

W latach 2017-2019, jako członek *Associazione Italiana di Comunicazione Politica*, Habilitant brał udział w *Convengo dell'Associazione Italiana di Comunicazione Politica* i towarzyszących im konferencjach naukowych, które odbywały się w Rzymie, Perugii oraz Mediolanie.

W opinii recenzenta przesłanka, zawarta w art. 219 ust. 1. pkt. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.) – polegająca

na wykazaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury – została spełniona.

Konkluzja

Dorobek Habilitanta zarówno w zakresie osiągnięcia wskazanego jako główne – badań nad uchwałami rocznicowymi Sejmu i Senatu RP oraz ich miejsca i roli w polskiej polityce pamięci po 1989 roku, jak i pozostałych aktywności naukowych, jest przekonujący. Wkład Habilitanta w rozwój nauki jest istotny. Habilitant spełnia przesłanki ustawowe, w tym przesłankę zawartą w art. 219 ust. 1. pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.), a mianowicie posiada w swoim dorobku osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój nauki o polityce i administracji. W konsekwencji opinia recenzenta w sprawie wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego jest pozytywna.